

KIWILOMBI INTS

AMETNIKU RAAMAT

Õpetused,

KUIDAS AMETNIKUKS SAADA
JA AMETNIK OLLA

Ka väga tarvilik õpperaamat neile, kel elus
ametnikkega tegemist — tähendab — igale
wabariigi kodanikule.

Tööliidu kirjastus.
Tallinnas, 1926.

KWILONBINTS

AMETNIKU

RAAMAT

Kiwiõombi Dnts.

Ametniku raamat.

Õpetused, kuidas ametnikuks saada ja ametnik olla.

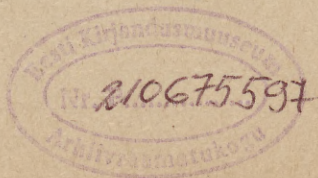
Esimene peatükk.

Kuidas sünnib ja püsib riigis kord?

Et saada selget pilti, kuidas sünnib kord, kujutame endid kesi korralagedust. Mitte riiklist — see oleks alguseks liig laiamõisteline, waid nii — näiteks — et meie wiibime kufagil metsanurga külas, kesi külapoiste kaskelust.

Arusaadaw, mida kauem kestab kaskelus, seda kangemaks see lähneb, ja mida kangemaks, seda werisemaks. Rahu näib täiesti lootusetu olevat . . . Aga ilmub seal äkki kasklejate keskele kordnik — koke on kaskelus kaski ja korratusel ots.

Wõib ütelda, et isegi wanapagana ilmunine ei rabaks nii rahurikufujaid, kui kordniku tulek.



Mis mees on siis see kordnik, kui niisugune?

— Kordnik on ametnik.

Järjekult, korralagedus lõppes ja kord sai — ametniku ilmumiseft. Ametnik sünnitas korra, kord sündis ametnikust.

Nii siis, mida enam ametnikke, seda enam korda.

Kas te pole kuulnud räägitawat, et tsaari ajal enam korda olnud, kui nüüd.

Bõhjus: tsaari ajal oli wiisi rohkem ametnikke.

Sellele waieldakse küll, võib olla, wastu. Leidub, kes tõendawad, et Cesti wabariik oma ametnikkude arwuga tsaariaegse Wenemaa wastawalt koguni weel ülegi lüka.

Ent — olemas olemaks võib ainult pidada seda, mis silma paistab.

Teil võib küll, mine tea, kui imetark pea olla, aga kui teie oma tarkust paista ei lase, ei pea teid keegi targaks.

Nii ka siin. Meil võib küll olla palju ametnikke, aga kui nad wälja ei paista, ei pea neid keegi selleks.

Kordniku ilmumisel katkeb külapoiste riid, aga siseministri ilmumisel ei katkeks see mitte, Arusaadam, teda ei peaks keegi ministriks — tal puudub worm. Kui hakkaks wahela segama, saaks, kui eraisik, weel isegi lutti.

Ka tunnistuse ettenäitamine ei ole küllalt usutaw. See võib wõltsitud olla. Ei tunne mõnda walerahagi ära, siis mine, saa aru, mihuke see õige, mihuke see wõltsunnistus on.

Munder aga ei ole juba nii odawa mehe asi.

Nähtawasti on meil ka sellest hakatud aru saada ja kõigile ametnikkele pühapäewa, äripäewa ja magamismundreid wälja mõtlema.

Tuleb ju wahel ette, et ametnik koguni woodist oma kohusetäitmisele peab kargama, ja kust ja tead tunnusta, kui ta järgil õlalappe wõi kardfuld paelu peal pole?!

Mispärast on alalise walitsuse kriisid?

Riigikogu liikmetel on wägi ja wõimus, sest ministritel pole mundrit, mis aukartust ärataks, nagu kordniku oma külapoiste seas.

Mispärast ei karda riigiõõnestajad ja kurjategijad kohut?

Kohtunikel pole hirmuäratawat mundrit, nad on niisama riides nagu iga teine surelik. Wahetatakse siis kohtunikud, wäga wõimalik, et päris loomusunnil, iga teisega ära, selle juttu kuulata ei pruugi ja ei teatagi karistust karta.

Aga peaafti — igal ametnikul olgu oma worm. Ja kuna inimesed

sõdade ja wilefustega kaunis tuimaks on tehtud, siis mõiks iga ametnik mõjurama mulje awaldamiseks ka mingisugust relwa lenda — kes mõõta, kes tähti, kes pussi . . .

Metsaälemal, näiteks, mõiks olla mõöl ilus hõbefirmes. Talumees siis juba mõistaks ja paluks wiisakalt, et muidu võib metsasaks wihaslada ja ametifirmega fuklasse ka anda.

Kordnik võib sõnatuulmatu kurjategija peale lasta, mis siis metsasaks kangekaelset talupoega mõne firmefilmatuga rahustama ei peaks.

Ega's nüüdseaja inimesed paljast sõnast palju aru jaa, kõitsugu mure ja waewaga on neil peaaegu ära naha alla wajunud. Kui „lõikad,“ siis mõikab.

Kui siis, mida rohkem ametnikke, seda enam korda, mida rohkem mündriki, seda püsimam kord.

Sest teada on — inimene harjub kõigega. Ka ametniku wormiga, olgu see kas mõi niisama õudne, kui fihwtipubeli silt, aga kui neid worme on nii mitmet moodi, küll niisuguseid, küll teistjuguiseid, et enam arugi ei saa, mis wormid nad õige on, siis on kodanikul wormide wiktartaari pöörisest filmab segased ja ta ei saa ei ühe ega teise wormiga ära harjuda ja ei saa ka omas segaduses aru, mis ametnik see mõi mis ametnik teine, seda waja karta ja „armastada“ ja seda mitte ja kardab ja armastab hirmuga kõiki mündrikandjaid. Sest parem karta, kui kahetseda.

On riigikogu kotal uhke „uniworm“ seljas, paljud kardawad weel enam kui konstaablit.

Alga siis ei näegi Gestis muid kui ametnikke, kui kõik ametnikud mündrit kannawad? Kui tatskolmandikku kogu riigi rahwast „uniwormi“ kannab, siis paneb see juba wabariigi demokraatluse mõistegi kahwatama?

Do, ei! Seda paremini saab siis waba kodanik wabariigi mõistest ja demokraatlusest aru. Ta võib uhkustada, et ta kui wabariigi harilik waba kodanik võib wabalt omis erariidibis liikuda ilma, et teda ta lihtjate riiete, ta odawa ülikonna pärast liikumast takistataks.

Ka tõuseb tas uhkus oma aususe üle nii, et ta võib wäljamaalase ees kiidelda:

„Waadake, meil on nii palju ametnikke ja mina wõin liikuda wabalt. Sellepärast, et ma mitte ametnik pole, waid harilik kodanik, mind wangla ei panda. Sest Eesti pole mitte ainult ametnikke riik, nagu teie pealt nähes arwate, waid demokraatlik wabariik!“

Uhe sõnaga, rahwa seas oletaks kord. Ega kodanik kardaks korda

riffuda — pelgats igat „univormi“ kandjat ametnikku kui jumala witsja.

Aga kuidas ametkondis ise asjaloob on, mis ametnikud ise korra all mõistawad, — see ei lähe lihtkõdanikul, kui eraisikul, loomulikult mitte korda.

Teine peatükk.

Kuidas saada ametnikuks?

Ei ole midagi keerulisemat, kui saada ametnikuks. Ja seda keerulisem weel selle tõttu, et ametnikuks astumine ei ole keelatud.

Kui teie ses suhtes olete weel mõhit ja kahjuts, ka ausameelne inimene, siis teie seda muidugi ei usu.

Pealegi, kui teie weel oma erialal heade teadmistega ja targa arusaamijega olete. Teie ei saa aru, kuidas teil nõuetawate wõimiste juures siis nii keeruline on wastawa koha peale ametnikuks saada, kui see koht waba on.

Ja ei tahagi aru saada.

Teie lähete, ehitlete end ja awaldate oma kohasaamise soowi. Olete oma oskuse peale kindel ja weendumuses, et kui nõutakse proowi, siis auga läbi lööte.

Kuid teie käest ei nõuta mitte proowi, waid palwekirja.

Soomitaw, kui mõnda palwekirja kirjutajat, kes workui tunneb, seda teha lasete. Seaduse järgi pole küll mingit erilist wõrmi waja, aga on waja ka mõnest asjast ilma seadusetagi aru saada.

Heafene küll, teie annate palwekirja. Ja jääte lootma.

Ja mõite rahumeelega lootma, aga kohta pole teil teps oota.

Teie ei jõua äraoodata wastust. Glupäwi ei jattu seniks.

Põhjusz: kõige otsekohelisem tee wältab kõige kauem, sest kõige pikem tee kahe punkti wahel on otsejoon.

Teie kahtlete? Geomeetriselt ei ole see nii?

Aga kui ma ei efli, on antud niisugune määrus ja määrase juures ei maksa waielda.

Ja waga wõimalik, sest samaloogilisi määrust on ju paljugi antud.

Ehl, waat, weel, mispärast otsekohesus ajuti eesmärgile ei wii —

liig naiivne, liig lapselik, süütu. Ei vasta praeguse aja waimule. Kõik, mis hõlpsasti mõistetak, kergesti arusaadaw, filmnähtawalt selge — ei ärata enam wäärilist huwi.

Minge kunstinäitusele. Loomutruud maali mõistab mõne minutiga ja lähed edasi, „kunstiteose“ ees aga seisab mitu tundi ja murrab pead, mida kunstnik just kujutada on tahtnud.

Mida keerulisem, mida enam ristõnade mõistatuslikum, seda hoogsamini lahendatakse ja lahendub asi.

Sellepärast, kõige soodsam tee saada ametnikuks, on just see tõwer ja keeruline tee. Mida enam fiktiivne, seda fihitindlam.

Ei ametnikuks saada, tuleb käia umbes järgmist rada.

Kõige pealt kuulata järele, kes on loodetawa teie tulewase ülemuse naise hea tutaw. Dlete selle leidnud, siis — kes selle tuttawa tutaw.

Kui ta selle olete leidnud, siis wajate ühte oma tutawat, kes seda ülemuse naise tuttawa tutawat tunneb. Ei ole teil niisugust tutawat, siis ehk leidub mõnel teie tutawal niisugust tutawat, kes teid ülemuse naise tuttawa tutawaga tutvustada võib.

Dlete ülemuse naise tuttawa tutawaga tutaw, siis püüdke mõita tema poolehoidu, wiige talle kinki, ehk kui rahaline jõud ei luba, siis kiitke teda nii kui iganes oskate, ja kuigi ei osta, kiitke ikka ja paluge, et ta teist ülemuse naise tutwale midagi kiitwat ja ilusat räägiks. Seal juures aga mitte ära unustada ka kiitmast ülemust ennaft, tema naist ja, isäranis soojalt, naise tutawat.

On teil võimalus „määrida“, siis mõite, kui ülemuse naise tuttawa tutawaga wahetord kodune, ülemusele aumehelikult altkäemasu saata.

Muidugi mitte posti kaudu, kuigi wast ehk altkäe maksu edasijaatmisel saateraha poole odavam, waid annate ülemuse naise tuttawa tutawa kätte ja palute edasi toimetada. Kuidas see sünnib, seda pole teil weel siis waja teada.

Ainult summa olgu kaunis kenake, sest nii tutaw, kui tuttawa tutaw mõtawad waheltalitse tasuks oma seadusliku osa juurest ära.

On „määr“ juba ülemuse naise käes, küll see siis oma „pead“ oskab keerata.

Kui nii mõned korrad korrata, siis on asjad warsti korras ka.

Dlete aga kehwa ja tasandate omale teed ainult ilusate sõnadega ja armsa näoga, siis peate senikaua ootama, kuni teile kaudsel teel mõni ülesanne antakse „truualamluse“ ülesnäitamiseks.

Ei saabu juhust kuidagi kasulik olla, on kahtlane, et teie asjast üldse võib midagi tulla. Sest kes ei „määri“, see ka paljut tähelepanu ei wääri. Ja wahese tähelepanuga pole midagi saawuta.

Peaaegu kindel on, et kui teie suudate mõita ülemuse naise sõbra ehk sõbranna poolehoidu, siis on see poolmõitu, kui aga ülemuse naise enese ehk ülemuse armusele vastutuleku, siis on see juba kindel mõit. Kas te ülemust ennaft tunnete mõi mitte, see pole põrmugi mõõduandem.

Selgemaks arusaamiseks olgu siin mõned näited, kuidas heade tagajärgedega pinda luua koha saavutamisel.

Ütleme, teie tulewane ülemus ei olegi nii väga kõrge isik. Viigub eraelus sessamas seltskonnas, kus teiegi. Omas isikus ehk ei väärigi teid, aga — waat — ametnik!

Kui siis tahate saada koha tema allumusse, ärge minge tema jutule enne, kui teie pole teda „määrega“ küllalt „pehmeis“ teinud.

Taewas hoidku aga teid isiklikult määrima minemast! Sellega määrte enese paratamatult ära.

On ta naisemees ja ta teil naine, las' läheb teie naine tema naise juure ja palub midagi laenuks, kas suga, sukawardaid mõi triik-rauda. On tarwis mõi mitte. Peaasi, mida aga palutawal laenata on ja mida see loodetawasti laenamast ei keeldu.

Tagasi wiies wiigu siis teie naine tasuks ja tänutäheks ametniku naisele hea noos.

Ja kui nii mitu korda korrata — mõib kas ühte ja sedasama mõi igatord ise asja laenata — ongi warsti asi hoos ja kaubad koos. Sest kui naine juba kõõgi kaudu kuumaks kõdetud, küllap ta siis juba meest, s. o. teie loodetawat ülemust nii sulatab, kuidas waja.

Siis kui „maa juba tahe“ minge alles alandlikult, kui aumees kunagi, ametniku palwele, ja oletegi otjaga otja peal.

On aga ülemus poisimees, siis katsuge kuidagi ülesnäidata lahkust ta pruudile mõi naisterahwale, keda ta armastab. Olete saanud kas mõi filmapilksjetki tähelepanu oma peale tõmmata, paluge nüüd ametnikust austatawat daamilest teile mingit wastutulekut üles näidata, kas mõi las' on ta nii hea ja juhatab teile, kas Austraalia tuleb sõita Brasiilia kaudu mõi kas sõit läheb läbi Lätimaa ehk kirjaroopalisega Pärnu ja sealt Rurefaare kaudu laewaga.

Olgu wastus ükskõik misjuguine, kas mõi soovitagu teil seks sohu minna ja pedaja otja ronida, tehke tänuks nägu, kinkige midagi ja andke mõista, et teie veelgi weidi tema wastutulekust wajakas. Rahtlemata aitab ta teid, sest see on tema käes naljaasi. Kes lahke naisterahwas, ei tahagi tasu, aitab niisama naljapärast. Talle teeb juba seegi lõbu, kui ta kellegi palwel kellegi peale mõjuda saab. Naisterahwal on

ju see ülem õnn, kui ta kellegile näidata saab, et tal, ükskõik milles, mõju on, ja ega naisterahwad üldse muud palju mõtle, kui aga — mõjuda!

Peab ostama ainult äratasutada nende nõrke külgi. On naisterahwas kord juba oma misjonitööga kellegil kallal, siis on ta palju tangem kui koer wõi juut. Nagu luupainaja. Ja kui naine tahab mehele auku pähe rääkida, siis on tal suus kohe mitu suud. Räägib nii, et on alles räägitud.

Sellest siis ka see, et pea kõik „soojad kohad“ on naiste kaudu saamutatud.

Peale suuwärgi on naistel veel teised sõjakawalused, aga need on nende puhtehnilised ametijaladused, mille teostamine sünnib kinniste uste taga.

Ja mistarmiski avaldada — ükskõik, kuidas nad teewad wõi talitawad, kui aga oma asjaga walmis saawad.

Olete aga ise naisterahwas, siis olete ise oma õnne sepp. Teil tuleb siis pidul wõi ükskõik, kus ametnik, s. o. teie loodetaw ülemus juhtub käima, talle filma paista ja filmi teha. Paneb ta teid tähele, ongi ots käes.

Naeratage, edwistage, liputage juba — wabandage, koer liputagu juba — teie aga wibutage jalgu, need liigutawad kleidi äärt ja — oletegi tutwuswäär.

Tuttawaks saate siis ka juba ilma tutwustamata. Ja kui olete juba tuttawad, siis on tal waja kuhugi minna. Tingimata. Ja wiibi-mata. Tulgu teie aga kaasa. Niisama, pifitasa . . .

Siis ongi see sõlmekoht: kas õnnestub wõi lõpetud. Tahate eesmärgile saada, siis minge juba kaasa, ükskõik kuhu wiib ja olge kõigega nõus, lubage talle kõik, mis ta iganes tahab, küsides wõi küsimata. Keeldumine eitab kõik head lootused.

Suur ettevaatamatus ülemuse lahkuse suhtes on aga see, kui teie arwate enese wäärt olema ülemuse himuõhukest inimhingega ilmale tuua. Selle patu eest sattute armuandmata ülemuse wiha alla ja olete kohe oma ihuhinnaga saawutud kohast jälle walla.

Ülemus mõib küll kogu olla, aga wõõras pesas ei tohi tal mingit kooki tulla. Seda peab teadma ja meeles pidama iga naisterahwas, kes hakkab ametnikuga, olgu sihiga wõi sihita tiimatripjama.

Aga kui on hoopis wõimata kufagilgi kohata ülemat ennast? Siis amatlege ära mõni tema sõber.

Aga kui sõber jõbb ja jalgab? Millest uskuda, et ta teie eest
tõesti mingisuguseid samme astub?

Ei millestki.

Sellest hoolimata tuleb olla häbitu nagu ärijuut, püüiv nagu
hambavalu.

Armastage! Armastage! Palawalt! Ennastjalgawalt! Ületül-
lawalt! Ara tüütawalt. . .

Noh, siis et saada mahti ja teie armastusest lahti, sootabki ta teid
südame täiega oma sõbrale j. o. teie loodetawale ülemusele. Ja siis
muud kui julgesti sellega uuesti.

Sest naisterahwas, kes tahab saada ametnikuks ei tohi iseeneest
hoolida.

Mees, kel ilus naine, võib ka oma naise saata ülemuse jutule pinda
sondeerima, aga naisterahwas peab ikka ise oma eest olema. Minuke
juhust, et ema, kel ilus tütar, võib saata selle oma eest.

Ühesõnaga — enne tuleb tagaukse kaudu ennastjalgawalt walmis-
tada pinda ja alles siis palwekirjaga eestusest kohta saamutama minna.

Kolmas peatükk.

Kuidas olla rahwa wastu?

Mispärast kõik jumaladki keisrit?

— Sellepärast, et ta oli kättesaamatu.

Ja mispärast ei tunta aukartust meie walitsusliigete wastu?

— Sellepärast, et nad, arwatakse, julle kui omaajugusele wastu
tulewad.

Ja neist ei peeta lugu.

Wõtame ametniku. Kas peab temast lugu pidama?

Jgatahes. Selleks ta ametnik ongi, et talt lugu peetaks.

Kuidas võib aga ametnik äratada oma wastu lugupidamist?

— Sellega, kui ta rahwale niisama kättesaamatu on kui keiser.

Kui ametnikud omawahel juttu ajawad, siis ei tarwitse neil asja-
ajamisele tulewatest inimestest endid segada lasta. Suimene kaotab siis
aukartuse ametniku wastu, kui ametnik liiga kiirelt teenima tõttab.

Peab ikka nii talitama, nagu oleks inimestel aega õlearu ja ametnikkudel tähtis jutuajamine.

Ja kuigi inimene kord on ametniku pale ette jõudnud, siis peab ametnik nii ametlikult rääkima, et temast aru ei saada. Kui ametniku kõne kuulaja kõrvale segane on, see on niisama hea, kui et — ametnik on lättesaamatu.

Õeeneesestki mõista, et ametniku kõnetoon ei tohi olla mitte alandlik pobin, waid uhte ja üleolew urin, et kodanikul ametniku ees oleks niisama sugune hirm ja õudsuse tunne, kui külanaisel müristamise ajal.

Juhtub inimene mitteamusaamise puhul uuesti küsima, siis tuleb ametnikul korrates weel murimalt wastata, et siis ka enam niigi palju aru ei saada.

Õeasi on siis, kui ametnik üldse arusaamatalt rääkida ei saa. Niisugusel puhul mõib küll arusaadawalt, s. o. selgelt sõnad wälja rääkida, aga nii, et kodanikul sellest arusaamisest ikkagi mingit abi ei ole.

Tuleb, näitaks, keegi ja annab oma palwefirja mõõrasse kohta. Kuigi ametnik teab, kuhu see palwefiri anda tuleb, ei ole ametlik ses juhtes kirjatoojale juhatusi anda. Ametnik lüfaku lihtsalt kiri tagasi ja kähwatagu iseteadwalt:

„See ei puutu siia!“

Juhtub nüüd palwefirja andja küsima, et kuhu see siis ära tuleb anda, siis ei pea ametnik end mitte alandama mõneks nõuandjaks, waid kindlalt kostma:

„Pole minu asi!“

Sis tuntasfe, et ametnik on suur mees ja austataffe teda.

Õgat tulijat lastagu oodata. Seda patusema tunneb kodanik enese olema ja seda püham näib talle ametkoht.

Ei ole ju ka ilus, kui ametnik tulija poole pöörab küsimisega:

„Mis teil asja, mu härra?“

Õga's ametnik mõni kelner ole.

Ametnik peab näitama, et ta ka midagi on!

Õn kellegil kiire, siis näidatu ametnik, et see teda ei liiguta ja õlgu rahumeelega aeglane. Sis tuntasfe, et ametnikul on mõimu ja peetasse temast lugu.

Et rahwa armastust mõita, mõib ametnik wahel ka ülesnäidata tahmist lahke olla.

See on õige lihtne. Waja ainult palujale, kel asi wäga häda-line ja kiire, wastata:

„Tulge homme!“

Urusaadam, et inimene paluma hakkab.

Seda mungumist võib siis ametnik tüüa aega üksteiselt kuulata ja kui näha, et paluja juba täitsa wäsimä hakkab, alles siis oma lahtust ülesnäidates neelitatult sõnada:

„Dodate!“

Dodata tuleb lasta kaua, nii et ootaja ka tunneb, et ta ootab. Kuigi asi olekski koge lahendamä, ei pruugi seda wõimu tundaandmise mõttes mitte teha.

Ja kui polegi midagi muud toimida, siis tehku ametnik kas wõi mitte midagist mitte midagi, kuni tal ootaja meelest ära läheb. Siis on paras aeg teda rahuldada.

On aga paluja enne „määrinud“ ehk kuidagi alitkäämaksjuga lahuse ette ära lunastanud, siis tuleb end muidu küll kõrgina wälja näidata, aga kõit nii ärateha, kui ametnik siis tegema peaks, kui ta oleks ligimene, mitte ametnik.

Kui aga midagi mahendatud lahendust paluja poolt eel käinud ei ole, siis üteltu alati kindlasti ei, sest fisulijelt ju ametnik selle jaoks ongi, et ta peab järele vaatama ja tatistusi tegema, et elu ei jaoks wõtta liiga kiiret käiku.

Neljas peatükk.

Kuidas peawad ametikohad töötama?

Ametikoha peanõue on, et inimesed ta wastu aukartust tunneksid. Ja et ametikoht inimestes aukartust ärataks, peab ta olema salapärane.

Ta peab olema kui keeruline labürint, kus abiofsija pea kaotab ja enese palwetades saatuse hoolets annab.

Et kodanik tunneks, nagu oleks ametikoht kui mingi suur saladusline Rooma warem ja tema, abiofsija, kui wäike selili pööratud fitafiti-kas seal sees.

Et seda salapärasust luua, tulewad lauad ruumides nii ära jaotada, et kõige enam tarmitataw laud oleks kusagil kõige tängemas nurgas. Ja lauad oleks laiati mööda ruume ilma kindla korrata, nii, näiteks: asjaajaja oleks ühes toas ja asjaajaja abi kusagil neljandas, sekretäär — kolmandas toas ja tema abi — wiinas.

Sellejarnane segamini sissejeatud laudkonna tõttu oleks ametnikel ka palju siia-sinna edasi-tagasi jooksmisi, mis wäljendas, et ametikohas tõöst puudu ei ole.

Aufartust äratas ka see, kui silbid laudade kohal ülimoodsate ekspressionistlike tähtedega maalitud oleks, et iga inimene mitte aru ei saaks, on's silbid „asjaajaja“ või „saskiaajaja“.

Suure tööpuuduse ajal võiks ka silbid hoopis kõrwalistesse kohadesse riputada — las' inimesed küsida: „On's siin asjaajaja?“

Juhtub ametnik olema mõni suurem nina, siis ei ole aristokraatlik, kui ta isiklikelt küsijale vastab, vaid ta kõlistagu kuskilt kõige kauge-
mast toast või toasopist oma alam välja, et las' see tulgu ja ütelgu küsijale, kas ta on asjaajaja või mitte.

Kiisugune juhus on ka tihti sel alamal ametnikul juhtub oma suuruse näitamiseks. On tema juures keegi abiotsija, nii ütelda igapidi õige asjaga ja õigel kohal, siis on tal nüüd juhus inimese ees taanesti kofku lüüa ja telefoni kutsu järele ära minna.

Teades, et inimene teda ootab, ei pruugi tal nüüd tagasi pööramisega rutata ja ta võib wabalt ükskõik kus, kui oma asjale minekut ei ole, aegawiita ja inimest oodata lasta.

Kui küsitaw ametnik see pole, kelle järel küsitakse, tuleb lihtsalt ja selgelt wastata: „Ei!“

Kiisugusel puhul ou selgus soovitam.

Küsi aga otsija juhatust edasi, et kuhu siis minna ja kus otsitawat leida, võib ametnik oma juurust näidates wastata:

„Otsige ise!“

Ja inimesed otsivad ja küsivad, ametnikud wastawad, ei wasta.

Neil pole aega — nad peawad üks ühe, teine teise juures käima.

Ja kui keegi käimisest wäsinud, siis rääkigu telefoniga ja lasku inimene oodata, et see näeks, et waat, sein on tähtsam, kui sina, see-
finane matsumatsja inimene.

Telefoniga rääkida võib ka siis, kui midagi rääkida ei ole ja kui ka waturääkijat pole, siis kas või tühja telefoni. Ja kui siis torusse kõikisugu uusi sõnu ja „mainitud suhteid“ kofku kuhjata, siis inimene alles näeb ja imestab, kui tark on ametnik ja on omas aland-
likkuses weel enam alandlik.

Aga milles siis, küsitakse, seisab ametnikke otsekohene ülesanne?

— Paberite täitmises.

Teiste sõnadega, ametniku elukutse seisab kirjawahetuses.

Kirjawahetus on ametlik ja mitteametlik. Ühisi on ainult neil niipalju, et neid mõlemaid kroonu ajaga peetakse.

Mitteametlik kirjawahetus on kantsleis kõiksugu armastuskirjade kirjutamine. Mingit kindlat kawa ses asjas ettenähtud ei ole,

igaüks kirjutab nii, kuidas tahab, ostab ja sellele tahab, nii et jelles suhtes võib olla täieline korratud.

Ametlikes kirjavahetuses on aga ettenähtud oma kindel kord.

Näiteks on vaja ühte paberit ühest laudkonnast teise anda, siis on need üleandmas lauas enne registri raamatus sisestatud ühes sisuseletusega, siis wormilik kaastiri kaasa fleebitud, ja ega's paberit muidu teise lauda üle anta, kui sellekohase allkirja vastu länderaamatusse.

Nii kujuneb siis paberi saatud, näiteks, mingi jaoskonnas järgmiselt. Ta võetakse allkirja vastu üle, kantakse sisestulnud kirjade raamatusse numbrite ja kuupäevade ülestähendamistega ja sisseärakirjutamisega, kirjutatakse tarvilik kaastiri ja fleebitakse külge, kaastikirjast aga tehakse ärakiri ja õmmeldatakse kaante wahel, siis kantakse paber väljaminevate paberite raamatusse jällegi kõigi numbrite ja kuupäevade ning sisseletusega ja selle järel väljalantavate kirjade raamatusse ning antakse siis allkirja vastu teise lauda üle.

Tingimata allkirja vastu, muidu võib paber koduma minna. Kuid sisestulnud kirjade raamatus ja väljaläinud kirjade raamatus ei pruugi kirjade kohta mingisuguseid suhtelisi märkusi olla, siis on tarbetorral põhjust mõõda raamatut otsida ja sorides aega wiita, mis oma-poolest ootaja kodaniku peale kaswatavalt mõjub, teda kannatama õpetades.

Tööpuuduse ajal võib paber oma ringkäiku alata laudkonnast, kuhu ta juugi ei kuulu ja kõik mõõrad laudkonnad torrast läbikäia, kuni ta lõppude lõppuks, kui kuhugi mõõrasse kohta enam saata ei ole, õige allumuse järgi võib sattuda. Muidugi mõista, muntub ka lihtlehesel teekonnal passuks kaustitaks ja selle paberi pärast kirjutavad paljud ametnikud paljudesse raamatuisse sada korda enam, kui sel algpaberil üldse kirja peal ongi.

Aga see on juba kantseleide sisemise korralduse asi, mis, tänu taemale, igapäew iffa keerulisemaks läheb.

See tuleb kantselei korra lihtsustamisest.

Tee joomise ajal ei pruugi üldse inimeste peale tähelepanu pöörata, sest igal ametnikul on oma suhtur.

Tuleb aga keegi ülemus ametkohta rewideerima, siis teatagu ta sellest ette, et ametnikud teaksid tema tulekul väljendada töörohust.

Kui mõnel ametnikul polegi midagi kirjutada, see laseks siis kas või kuiva sulega mõõda täis kirjutud paberit, et higi otse ees.

On keegi kodanik aga, näiteks, tella 11-neks hom. ettekutsutud, siis ärgu mingi ametnik ise, olgu ta kas või kohtunik, kohale enne tella

ühte. Kas' näha, et tal mitte ainult see asi ajada ei ole, waid ta paljudes, paljudes teistes asjes on pidanud finni olema.

Seetõttu maksuametnikud püüdu nurisajaid, ja laebajaid pita oodata lastimise ja hästi pehmeks teha.

Ametniku õigel ajal kohale ilmumisele järeldatakse:

„Ah, tal polegi wist midagi muud teha!“

Wõimalikult hilja ilmudes võib ka ametnik weelgi wiisatuse pärast enese wäimusega wabandada ja rahumeelsega pajatada:

„Tulge parem homme weidi warem.“

See aga võib ametnik moepärast weel hiljemgi ilmuda.

Wäga ilus ja mõjuw kodanikkude ootama panee on läbiwiidaw linna politsei jaooskond:

Ütleme, on korraldus, et kõik jaooskonna raioonide konstaablid oleks igal hommikul kella 9—11 jaooskondis, et iga kodanik teaks ja, sel tarwis, oma raiooni konstaablit sel kella ajal seal kohata võiks.

Arusaadaw, et ka konstaabel, kui ametnik oma asja aeglaselt, s. o. tööb tasa ja targu tegema peab. Ses suhtes oleks väga soovitatav, kui konstaablid oleks võimalikult wähese kirjaoosusega. Umbes nagu wanasti wallawanemad.

Wõi kas neid sellepärast ei kardetud?

Nii siis kujuneks asi nii, et kui konstaabel ühega iidama-aadama tagaajamisega aega mööda asju ajab, üheksa inimest jappa koguvad.

Siis on paras filmapilk ilmuda komisjaril.

Arusaadaw, et ülemust püstitõusmisega termitada tuleb.

Kui komisjar näeb, et korraootajaid kaunis kogute, on tal paras moment käjutada:

„Kõik konstaablid, minu kabinet!“

Konstaablid jätawad siis muidugi mõista asju diendama tulnud kodanikud aega ootama ja lähewad komisjari juure ametilisele koosolekule, mis juba kauem võib wälkuda, mida enam jaooskonnas konstaablite järele ootajaid kodanikke.

Ega's politsei ole mõni arst või ämmaemand, et ta kodanikkude huwide järele jooksta peab.

Kes ei wiitsi täna oodata, tulgu homme ja oodaku siis.

Kuidas peab olema ametnik ametniku vastu?

Ametniku heataekäit ei olene mitte ära rahwa tundmustest, selle pooldamisest või kahtlustamisest, vaid teistest ametnikkelt ja nende suhetest. Ametniku saatust ripub ära ülematest otsekohele ja alamatest laudsel teel. Nende naiſed muidugi kaasa arvatud.

Rahwa vastu võib ametnik omast heast tahtmisest nii olla, kuidas see ta meeleolule soodne, tal ei pruugi oma terwiſt sellega rikkuda, et kodust kaasatoodud tustatus inimeste vastu lahke olema peab. On ametniku naine kodus oma wiha mehe peale wälja walanud, võib see end rahwa peale wihaſtades rahustada, on ametniku naine kodus ametniku peale haukunud, võib ametnik rahumeelega rahwa peale haukuda. Ega's wiha või inimesele ſiſse jääda, see rikub terwiſt, ja ametniku terwiſest mittehoolimine oleks hoolimatus eeskujulise korra vastu.

Kui ametnik inimestest hoolima peaks, kaua suudaks ta ſiis vastu pidada. Hoopis iſeasi, kui kõik inimesed kaastundliku kannatusega ametnikust hooliwad.

Ja juſt sellele wastuwaidelejad, kes ütlewad: „mitte rahwas ametnikke päraſt, vaid ametnikud rahwa päraſt“ kinnitawad ſedaſama. Mitte ametnikkel ei ole rahwaſt tarwis, vaid rahwal ametnikke, ſellepäraſt peab ta neid kartma ja armaſtama ning nende tujusi heaks pidama. Seſt mis oleks ſiis, kui ei oleks ametnikke? — Siis ei oleks korda!

Nii ſiis ei tule ametnikul rahwa tahtmisega arweſtada, vaid ümberpöörduſt, küll aga ametnikul teiste ametnikktega, nende meeleolude ja kalduwustega.

Selbatſe: „üks inimene on teise inimese kurat“, aga ametnik võib olla teisele ametnikule jumal ja weel hullem kui kurat. Ja ſellega tuleb rehkendada.

Kuidas peab aga ametnik end ametniku vastu ülewäl pidama? Muidugi mõiſta alam ülema vastu iſe moodi ja ülem alama vastu iſe moodi. Seda korralduſt kutjutakse diſtſipliiniſ.

Waatame eſmalt, kuidas peab ſooduſtama oma igapäewast elu alam ametnik, kes ülemuſe ſilmis hea olla tahab.

Rõigepealt tuleb tal järjekindlalt tähelepanna oma ametwendade eraelu, wälja hankida nende perekondliſi asju ja ülemuſele ettekanda.

TÖÖLIIT

TÖÖRAHVA LIIDU HÄÄLEKANDJA

Ilmub ajutiselt tarvituse järele.

Toimetus ja talitus:

Tallinn, Nunne tänav 11, hoovis

Aadress: „Tööliit“ Tallinn

Üksik number 5 marka.

Tellimise hind (postiga): Aastas 120 mrk.

Aastakäiguks loetakse 24 nummert.

Nr. 33

Tallinn, September 1926.

II a.

Mis teha?

Töörahvaliidule antud häälte arv langes ametliku aruande järele 3. Riigikogu valimistel 2002 aastal, see on ligi 800 häält vähem kui anti 2. K. K. valimistel. Vangemise põhjuseks on kõige pealt meie nõrk lihtustöö. Meil ei ole võimalik olnud oma mõtteid ja püüdeid laiemalt teatavaks teha. Teiselt on meil aga kindel arvamine, et meile antud häälte arv on tuntavalt suurem, kuid tugewa organisatsiooni pundusel, kuna meil ei olnud esitajat iga valimisestasti juures, ei saanud kõik meile antud hääled meie kasuks loetud. Meile on kirjutatud, kus inimesed valmis on töendamaks, et oma hääled on annud Töörahvaliidule, kuid aruandes ei leidunud seal jaostruknas Töörahvaliidule ainustgi häält.

Töörahvaliidu mõte ei ole valimistel läbi löönud ja selle tagajärjel puudub 3. Riigikogul nõnda ütelda „südame-tunnistus“ täiesti. Sellepärast ei ole ta mõelnud oma ois-tarbe tõijse täitmise peale, vaid on muretsenud hästi oma liikmete ja parteide lähemate tegelaste mõnusa äraolemise eest. 2. Riigikogu läks, peale selle kui oli kolmandale määratud tubli palgakõrgenduse ja prii sõidu raudtee teises klassis, läks agireerimise reisivale. 3. Riigikogu, mis on omas enamusel neeldsamad inimesed, kes käis jüda suvel mõned päevad koos valitsuse kohtasid jaotamas ja riigiametnikkudele palgalisa määramas ja lahtus siis, et tõkku tulla alles oktoobri kuul. Siis märtsist oktoobrini võetakse kõrget palka, ilma et rahwa tarvidusi harutusele võetaks. Minult 5 kuud, millest veel jõuluvahetega üks kuu maha arvata — siis neli kuud jääb öieti ajaks millal võiks ka rahvaesituse tööd teha. Aga tugew palk võetakse 12 kuu eest ja rahvaesitajaid sõidab nende wabal ajal raudtee 2. klassi pehmetel sohwardel ühest suvituskohast teise.

Kas nad selle juures omale ettekujutavad ja mõtlewad, kuida saaks rahvale veel rohkem makse peale ja kuida saaks oma seisukorda veel mõnufamaks teha, või mõtleb mõni ka koormakandjate, maksumaksjate, töödtegeva rahwa seisukorra peale, seda meie ei tea.

Parteide käes on ajakirjandus, kes rahwa tähelepanu osawate sõnadega juhib muude vähem tähtsamate asjade peale. Parteide vähemad tegelased, 20.000 riigiametnikku, saavad meeleheats niit palgalisa, mille eest kohtadel suusõnal püüawad seletada, et Eesti on kõik nagu ford ja kohus, et rahvaesitajad — sõtsidest kogumeesteni — suvituskohades isegi lasti aega wiites teevad igaüks oma „klassi“ kasude eest „tööd“ ja „mõitlewad“ kui kangelased „rahwa“ eest.

Harvasti wilksatab siia ja seal mõne rumalama ajalehe kirjasaatja poolt tähendus, et midagi nagu oleks mäda Eesti riigis, aga mis see „midagi“ on, seda targemad ei võta waewaks harutada.

Peetakse pidusid ja hõifatakse enesepetteks.

Töödtegeva inimese seisukord aga muutub raskemaks ja raskemaks.

Wälja rännata ka ei saa, sest paremate oludega maa-des nõutakse suurt sissepääsu maksu. Kuhu saaks wälja rännata, seal on kliima ja muud elutingimised meie inimesele wõimatud.

Mis teha?

Töörahvaliidul ei ole nii palju jõudu, et üle maa igale poole jõuaks selgeks teha, kui palju oma hädas igaüks ka ise süüdi on sellegi poolest, et ta valimiste aegadel ei ole osanud wahet teha, kuida parteides on mõjumas saagipüüdjad ja kohatahtjad. Harilikul kodanikul ei jää muud nõu üle kui orjaku edasi. Eestlasel on paks nahk, see kannatab palju, enne kui hakkab läbi mõjuma.

Sellepärast peame veel ootama, kuni oma suguwendade punutud waimlifed witsad hakkawad rohkem läbi mõjuma, kuni hakatakse aru saama et enne walimisi peetud agitatsioonil osawad sõnad on ainult abinõuks, kuida teiste kufile ronida ja seal kupjana ja filtrina endise mõisniku asemel walitseda.

Braegu olgu aga troostiks neile tuhandetele, kes töörahvaliidu algatuse poolt hääletasid, see teadmine, et meie ei ole kaassüüdlased kõiges selles, mis 3. riigikogu teeb ja mis ta tegemata jätab.

Kui nüüd sünnib suuremööduliselt terve Tõstiga sedasama, mis sündis 50 aastat tagasi wäiksel möödul Tõsti kaubalaewafelksis „Vindas“, siis meie igatahes ei wõta sellest midagi oma südametunnistuse peale.

Arusaajad inimesed aga püüdku arusaamist laotada laiemalegi ja kes walmis on seisukorra parandamiseks pisutki nõu ja jõuga kaasa aitama, lugegu meie lehte, telligu ise ja soowitagu teistelegi tellida. Wähemalt teatagu oma aadrest „Tööliidu“ toimetusele Tallinnas. Veel soowitawam oleks, kui kaaskirjas ütleks, mida kirjutaja omalt poolt wõiks ja tahaks teha.

Kui lähemate aastate jooksul süweneb töödtegewa rahwa seas arusaamine, et rahwa esitajatele tuleb nõuda palju rohkem kui üksi osawat suuwärki, siis igatahes hakkab pääsema ka Töörahwaliidu esitajaid Riigikogusse ja siis tuldahe ka Riigikogu wälja ütlema, et see ikka ei tõlba, kui rahwaesitajad loowad küll omale mõnusa, mugawa olukorra, kuid rahwa oluford samal ajal on jellewõrra räbalam ja wiletsam.

Meie põhiseadusel ei ole kaitset.

Suuremad parteid 2. Riigikogu leidsid korraga, et on suur pahe, kui peale nende veel mõeldakse uute parteide asutamise peale, ehk kui mõni vähem hull rahwast wõiks saata oma esitaja Riigikogusse.

Põhiseaduse järele peaks iga 1883 walijat wõima saata jaadiku Riigikogusse, uue walmiseseaduse järele aga alles 9766 walijat saawat selle õiguse.

Kas oli olemas mingit mõjuwat põhjust algada wõit-

Wenes leibus senatoore, kes seletasid, et tähenдатud määrused ei käi Soome põhiseaduse wastu. Soome senati enamus leidis et määrused käiwad Soome põhiseaduse wastu, jättis määrused avaldamata ja astus ametist ära.

Meil puudub niisugune senat, kes oleks otustada wõinud, kas põhiseaduse rikkumise joon walmiseseaduses on küllalt selge wõi mitte.

Wõim, see on juured parteid, andis määrused, mis tähistawad ühetaolise walmiseõiguse meie põhiseaduses. Aga kuna põhiseaduses eneses ei ole näidatud asutust, kelle ülesanne oleks walwata põhiseaduse rikkumatust, siis ei olegi meie põhiseadus niisugune õigluse norm, mida wõiks seletada puhta õigluse alusel, waid selle seletamiseks peab looma igaford uue wõimu. Nüüd peab looma korralduse mis oleks suurem nendest parteidest kes põhiseaduse oma kasuks rikkusid ja alles siis see korraldus wõiks küsimuse üles wõtta kas 2. Riigikogu poolt wäljaantud walmiseseadus on põhiseaduse wastu wõi mitte. Tähenab: Asutaw Kogu oleks pidanud looma ka asutuse (senati), kelle ülesanne oleks olnud põhiseaduse rikkumatusse üle walwamine.

Nüüd aga jääwad kõik põhiseaduse ilusad laused paberile, kui wõimulolewatele nende peale rõhutamise tarwilit ei ole, wõi kui wõimupidajatele meeldib teisiti teha kui põhiseaduses on mõeldud.

Töörahwaliit kaebas kantsjoni ärawõtmise pärast Riigikohtusse: mitte jellepärast, et riigi kasuks wõetawa raha pärast kahju oleks, waid et õigusele ja põhiseadusele lugupeidamist nõuda. Riigikohtu prokurör seletas, et ei olemat seadusepärane, kaebust Riigikohtus sisuliselt harutusele wõtta, misõiguse arwamisega ka Riigikogus ühines.

lust wäiksemate rühmituste ja algawate ideede wastu, kes mitte kohe alguses pole suured ja wägewad?

Ei midagi. Ei wõi ometi ütelda, et meil on alt-käemassuwõtmised ja riigiwargused sellepärast sagedased, et Riigikogus on palju wäikseid rühmitusi. Ei ole ka midagi muud pahet rahwal koormaks, mille wastu rahwaesitajad pidiwad hakkama niisugusel kujul wõitlema.

Põhjus oli, mida aga keegi wälja ei ütelnud, et oma wõimulolemist kindlustada.

Uued ideed wõiwad tõusta wäiksema; nende ärahirmutamiseks oli waja karistusemääruseid.

Põhiseaduse järele on meil üleüldine ja ühetaoline walimise õigus, aga tegelikult ei ole seda enam mitte, kui üks peab selle õiguse tarwitamise eest maksma warjatud trahwi ja teine, kellel on suurem organisatsioon, ei maksa walimise õiguse tarwitamise eest midagi. Kus on siin põhiseaduses kindlustatud ühetaolus, kui vähemal on maksuline ja suuremal ilma maksuta?

See joon, mis uues walimiseaduses on põhiseaduse wastu, see joon on olemas. See joon on küll veel nii peenike, et seda iga film kohe ei seleta. Kui kaotaja trahwiks oleks määratud 50.000 asemel kas wõi 5 miljonigi, siis oleks seda põhiseaduse wastast joont igatiis kohe seletanud, sellepärast ka kohe ei tulnud suuremaga. Aga seda wõib pärast määrata, sest kui juba kord on saanud kombeks trahwimääramine walimiseõiguse tarwitamise korral, kui kord on läbi läinud, et 50.000 ei ole põhiseaduse wastu, siis ei ole 50 miljoni seda ka mitte.

Aga ometi wõime ütelda, et walimise ja walitawuse õiguse ühetaolus meie põhiseaduses on null, kui seda seotakse rahalise kautsjoni külge.

28 aastat tagasi anti Wene Keisri poolt määruseid wälja, mille kohta soomlased seletasiwad, et nendes leidub jooni, mis fihiwad Soome põhiseaduse wastu, selle põhiseaduse wastu, mida sama majesteet ise oli kinuitanud.

Cesti Põhiseaduse muutmisekawa

harutatakse ajakirjanduses, kui abinõu, millest wõiks meie poliitikaelu terwenemist loota. „Päewaleht“ leiab olema presidendil ameti asutamise kasulitsust, kuna „Waba Maa“ kawades esikohal seisab Riigikogu liigete arwu vähendamine. Meie arwates ei tule summaatgi ühtegi head, kui muud olud endiseks jääwad. Kui presidendiks ei saa mitte kõige kohasem ja parem inimene waid see, kelle agiteerimiseks kõige rohkem raha kulutatakse siis tuleb ta ametis, olles kaitisma nende kasulid, kes agiteerimise rahad kokku paniwad. Riigikogu liigete arwu vähendamisest ei ole midagi tulu, kui paritegelased selle asemel muudele riigi ametikohtadele kindlaste teenistusesse sobitatakse. Enam tulu wõiks olla sellest, kui Riigikogu oleks kohustatud Riigi eelarwet suurema põhjalikkusega läbi katsnma, et ilmaarjised ametikohad ja kulud saaksid kaotatud ja kui Riigikogu liikmed ei saaks palka puhkeaja eest, waid ainult nelja töötun eest aastas.

„Tööliidu“ edasi-ilmumise kohta

teatame lähemalt, et jee sünnib tarwidust mõõda, ilma kindla tähtajata. Tellijad, kes on tellinud aasta peale, saawad 24 nummert, pooleaasta tellijad 12 ja weerandaasta tellijad 6 nummert. Kes oma tellimiseraha eest on sellewõrra numbrid kätte saanud, palume tellimist uuendada.

Kaastöödeks tarwitame ainult pikemaid kirjutusi, nõnda et üksainus küsimus igatord lehe täidaks ja pärast eriraamastuna wõiks tarwitatud saada.

Rõiki poolehoidjaid terwitates

„Tööliidu“ talitus.

Sealjuures ka vähemadki kuuldufed ära rääkida, olgu need kas wõi tuulest wõetud.

Sellest järeldab siis ülemus, et ja oled niisama truu sulane, kui muuskur jalaluures. Ja peab sind auga nagu paremat peni.

Ja et weel enam hingetruuduses hiilgada, las' käib ka naine omaford ülemuse naist külastamas ja ühte ning teist asja mehe ametwendist ette puistamas. Ametniku naine on ju niisama hea, kui ametlik protokoll.

Ja siis. Kui ametnik armab, et siis, kui ta juba saawutud kohal on, tal ülemust enam „määrida“ ei pruugi, siis effib ta wäga. „Määrida“ tuleb ikka kõigest jõust alataja edasi, sest ega see ülemgi oma palgaga läbi tule — ta peab omaford jälle oma ülemust „määrima“.

„Määrimine“ on nagu naisterahwa juures andumine. Kui sest „esimehest“ üle saadud, siis edasi läheb juba wabal üksteisest arusaamisel.

Kõige ilmsüütam on siiski „määrimist“ toimida mingi tänutähena, ütleme, tasuna laenatud asja tarwitamise eest. Sealjuures ei pruukinud selle laenatud asja järele sugugi tarwidust olla, waid see laenamine sündis puht filmakirjaks.

Soowitaw oleks, kui iga „määritaw ülemus“ sarnajeks otstarbeks eriti just üksteist mis riistapuud peaks, olgu see, näiteks, wõi hambahari. Ei waja suurt ruumi panipaigaks, kerge kanda ja muidu kahilustäratamata tarwisminew asi.

Ulam ametnik tektu, et tal hambahari kadunud, tulgu lahkest ülevalt laenama ja tagasi tuues astugu wabalt auga tagantse laudu kandamiga kõõki.

Kes leidlik, oskab ka mõne muu ettekäändega head meelt teha.

Näiteks, ülemuse abikaasale mune wiies, wõib ametniku naine wabandada:

„Urge pange pahaks — ei tea, kas teile jälle kõlbawad. . . Mäe, meie oma lollipeaga paremast soost lanab oftnud, kui meie ije. . . nüüd hakkasid munele. . . ja mõtelge, munad meie jaoks liiga head. . . Päris patt oleks, kui ije sööksime. . . Väheks wäljamaale saata, aga ega's meiesugune äri oska teha. . . Teie, muidugi, sööte wäljamaa mune. . . Mõtleksime, toon teile, siis jääks teie raha wäljamaale minemata ja leht kirjutab, see oleks kodumaale kasulik. . . Kui nad aga teile kõlbawad. . . Proowige kõik läbi, ega's ühe muna järele tea teise üle otustada.“

Ülemuse abikaasa on siis muidugi nii lahke ja lubab nad kõik ära proowida.

Teinekord mõib jälle wiia ja paluda proowida, kas need ta nii-
sama head on kui esimesed. Ja nii edasi.

Ülemusel ei ole mingit põhjust raha vastu anda, sest proowid
on ikka hinnata.

Sunt on süüdistanud ja lammas auga laudas.

Enese kiitus haiseb, aga oma ülemuse kiitus teeb õhu puhkats.
Sellepärast siis, kui kusagil on ametnikul ta ülemusest juttu, peab ta
oma ülemust ikka kiitma, rääkima ta sealjuures temast nii suurt paha
ja pattu, kui tahes. Näiteks:

„Mu ülemus ajab kõik asjad hukka, oma alamate vastu on ta
jäme ja ülekohtune, rahwa vastu hoolimata ja autu, aga ta on siiski
ses suhtes igapidi tubli mees!“

Eht:

„Mu ülemus on palju rumalam, kui meie üleshooldja, aga katkuga
keegi teine nii loll olla kui tema! See on võimata! Ja ma võin
ta auks kinnitada — ses suhtes on ta mõistlematu!“

Oma ülemusest rääkides peab ametnik meele pidama, et ta ka
oma ülemuse warjukulgi aina kiitmas walguses paista laseks, näiteks,
kus alama ametniku kohta öeldakse „idioot“, seal peab ülemuse kohta
pajutama — „anderikas idioot! geniaalne idioot! eestujulid idioot!...“

Mis puutub wälimusse, siis peab iga ametnik esinema oma seisus-
kohta wääriliselt, see tähendab, alam ametnik ei tohi nii puhtalt riides
käia, kui ülem ja see jälle mitte nii puhtalt, kui temast ülem.

Kas määratagu riie enne wõdi pärast ümblemisi tarwilise määrani
ära, see on ükskõik.

Kui ülemus häbiks ei pea kasimatult esineda, siis ei tohi igatahes
tema alamaid ta iseteadmuse oma puhtusega haawata. Näiteks, kui
ohwitseril määratud püstlasest kaela peal paised tekiwad, siis peab
sõduril wastawalt kaela peale olema kõige wähem kümme koeranaela,
kui ohwitser kaela ei pese, peab sõdur seda saapatolmuga kofku määrima.

Need näited ei puutu küll ametnikkesse, aga nagu mõned laisa
kaelaga ohwitserid sõduri kaelte peale kadewad on, nii mõib ka ülemus
alama ametniku puhtuse peale kadewaks jääda ja kadewus mõib kõik
asjad hulluks a'ada.

Ei tarwita ülemus kahwliit, waid ajab noaga toitu suhu, siis ei
ole kohane ka alamaile kahwliga süüa, ka noa sühupistimine on siis
nende kohta liig schif, waid nad jõõgu uhtustamatult lihsalt näppudega.

Noaga jõugu nad ainult siis, kui ülemus heaks arwab neid seda tegema õpetada.

Seft mõtelge, kuidas see läheks, kui alamaid oskavad kahwliga süüa, ülemus mitte! See oleks neile endile häbits, et waat, kus saamatud, süüa oskavad, aga ülemaks ei saa!

Ka ei tohi alamaid ametnikul rohkem lapsi olla kui ta ülemusel. On aga ülemus koguni poisimees, tuleb ka ametnikul naisest lastu minna. Tema kui alama ametniku abielu on ülemusele haawaw, just kui ei saakski ülemus naist.

Plus on, kui ametnik lapsele oma ülemuse nime paneb. Enne tuleb aga selleks ülemuselt alandlikult luba lunastada, et kui ülemus on Jaan, et siis ka ametnik tohib oma pojale Jaan nimeks panna. Wõidakse ju ka mõelda, et tihtu on „ülemuse“ oma.

Pühadeks peab ametnik oma ülemusele ikka midagi kinkima; wõimalikult niisugust, mida see tarwilisel korral oma ülemusele edasi wõiks kinkida — tal ei pruugiks siis ennast kulusid.

Wäga joowitaw on aga, kui ülemase sünnipäewa puhul kõik ametnikud oma kaskel korjanduse teel kaunistuse summa koguwad ja sellega wäärtuslike kingi annetawad, mida siis ka ikka maksab üleskirjutada, kui ülemus wast kroonu raha raiskamisel lõksu langeb.

Nii umbes oleks joowitawad juhtjooned alama ametniku ülespidamiseks tema ülemuse wastu. Ja nagu näete — wäga eraelulised. Kuib selle wastu on nõuded, kuidas peab olema ülemus oma alluma ametniku wastu, wäga ametlised.

Wäljaspool kantseleid ei ole ülemusel sugugi wääriline oma allumuses olewa ametnikuga tegemist teha. Wõib ainult terwituse wastu wõtta ja see on kõik.

„Tere, tere“ afemele wõib ka pomiseda lihtsalt: „M-ja-jah!“

Sellega oleks siis alamaile nagu ka mõista antud, et ta nii just tegema pidi, s. o. oma ülemust terwitama.

Kantseleis peab ülemus wäljendama, et tema meelest talle alluma ametnik weel wähem on, kui selle ametniku filmis ametkoha tarwitaja kodanik.

Et oma wõimu näidata, wõib ta ametniku oma ette kutsuda, ütlemes, aruandma sellest, millest sugugi aruanda waja ei ole, mille üle mingit aruannet ei peetagi. Niipea kui ametnik ette astunud, tehti ta kähku muud tegemist, wõi hakatu telefoni kaudu sellegiga ajawõtteks rääkima, ja näidates kärega nuta poole, üelgu ametnikule täskiwalt:

"Dodate seal!"

"Ja nagu laps nurgas, las' ootab ametnik, kuni ta nägu ülemuse ära tüütab. Siis võib ülemus ükskõiksest sõnada:

"Minge peale. Mul pole täna aega. Tulete homme."

Tuleb ametnik teine päew kutsumata, võib temaga pragada, et ta tulgu siis, kui teda kutsutakse, jääb ta aga kutsumist ootama, siis mitte kutsuda ja kolmandal päeval läbi pragada, et miks ta ise aruandma ei ilmunud, nüüd olla hilja ja polla enam tarwis.

On aga keegi kodanik oma asjaajamisel juba ülemuse ette jõudnud, siis esiteks imestada, kuidas see võib võimalik olla, et asi nii kaua on kantseleis paigal seisnud ja seda mitte uskudes kodanikku rahustada, et paberid tingimata on ringi käinud.

Juhtub aga kodanik veelgi natuke nurisema, siis võib talle wastata:

"Siis on see teie oma süü!"

Küüb kodanik, et kuidas nii, siis kriips peal wastusega:

"Ärge segage end ametiasjasse!"

See kahetõne abioisjama kodanikuga on nii sisesejuhatuseks ametnikkude ringmängu panekuks.

Kõige pealt kutsub ülemus ametniku, kes sisjetulnud paberid sisse registreerib. Kutsub ametniku, ilma et ütleks, et ta registreerimatu kaasa võtaks.

Heakene küll, ametnik ilmub. Jäma raamatuta. Mingu tagasi ja tulgu ühes raamatuga.

Siis võib abioisjalt küsida:

"Miksal palwetirja sisse andsite?"

Wastab see, et 7-al aprillil, siis võib wastata talle, et nii hilja see ikka olla ei võinud, kui nüüd juba august käes on, hakatu ametnik tirja oisima 1-sest juunist peale.

Juhtub abioisja siiski nõudma, et waadata ikka 7-ast aprillist peale, siis talle kähwatada:

"Mis teie ka teate? — See on ametijaladus!"

Ametnik aga hakatu oisimisega 1-sest juunist peale ja lugegu kõik kirjate sissekanded korra eite. Kuni käesolewa päemani. Sest oisitamwat sissekannet ei leita. Ei võigi leida. Nagu rahakotti, mis kaotatud Määrivahes, otvides Wiru uulitsalt, olgugi, et seal walgem.

Juhtub nüüd ka ametnik tähendama, et võiks ikka waadata, wast on eespool ja julgeb kinnitada, et ta kõik kirjad nii kui nad tulnud,

kohe sisse registreerinud, siis on ülemusel täieline õigus oma autoriteeti maksma panna ametnikule näkku kärgatades:

„Ah, kas teie olete targem kui mina?! Teie ärge tulge mind õpetama! Teie tehke, mis kästakse! . . . Miks te siis minu ajemel ei ole, kui teie nii tark olete?! . . . Sellepärast, et te midagi ei tea! . . . Laske selle ja selle osakonna selle ja selle jaostkonna wanema asjaajaja noorema abi kohuste täiija siia tulla!“

See tuleb.

Abiotsija kodanik andku sellele uus seletus.

Tuleb wälja, et palwekirja selle osakonna selle jaostkonnale ei allu ja ametnik julgeb tähendada, et kui ta ka nende lauda on tulnud, siis kohe allumuse järele edasi saadetud. Siin peab ülemus näitama, et ta alamad ametnikku millegits ei pea ja teda ei usu:

„Tooge kõik oma paberid siia! Ah, ma wöin uskuda, mis teie räägite?! Mis tarwis siis seda kantselejarstikinat waja on?!“

Toob ametnik oma pabermirna ette ja on see läbi otsitud, tulgu teine ja jälle niisamuti. Siis kolmas, neljas, viies . . .

Seal juures andku aga paluja kodanik neile kõigile oma kirja üle seletust, nii et see tal wiimati nii peas on, kui lapsel „linnutse mure“ ehk kujurjal papagoil rida sõimusõnu.

Wiimaks leitaksegi paber, mis tuleb wälja, kuni seni ajani mööda kantseleid lauast lauda rändanud „allumust“ otsides ja waat, alles eila õigesse kohta sattunud. Pole weel arutamisele tulnud. Tuleb weel oodata.

Wahel aga ei leita üldse paberit üles. Siis tuleb uus palwekirja sisse anda, milles esimest palwekirja ülesotsida palutakse.

Nagu ülemal toodust näha, on ülemuse suhted alamate ametnikke wastu puht tingitud kirjawahetuste käikest, seal juures peab olema ülemusel nõue, et käsutatav ametnik peab olema nagu elaw automaat, nagu wana weneaegne sõdat.

Ülemus, kes alamat ametnikku kuulab ja tema sõnu ujub, teeb end temaga ühewääriliseks ja pole enam mingi ülemus.

Kuues peatükk.

Kuidas peab ametnik osa wõtma poliitikast?

Igal ametnikul peab olema oma kindel poliitiline ilmawaade. Aga niisugune, mis ei nõuab oluford.

On poliitikaelus vaikus ja ei waja tooniandew eratond ametniku kaastööd, siis näidatu ametnik, et ta poliitikaga üldse tegemist ei tee ja täitsa erapooletu on. Seda saab teha keelenäitamisega rääkides enese erapooletusest. Waikides keelt näidata ei ole ühele tööjõuele ametnikule tohane.

Aga hoolimata sõnadest tantsigu ta tegelikult seal, kus waja, wõimul oleva partei pilli järele.

Poliitika „rahu ajal“ wäljendagu ametnik täielist ilmetust, et unustatakse seegi, kuhu eratonda kuulub ta aasta tagasi. Siis on hea tähelepanemata parajal ajal astuda sinna eratonda, kus kasulikum.

Walimiste ajal peab aga ametnik olema energiline mees selles eratonnas, kuhu kuulub ta ülemus. Siis on ta jalgealune wähemalt seni kindel, kuni juhtub tulema uus ülemus, kes teisest eratonnast.

On see sündinud, siis ei ole senise meelsusega enam midagi teha.

Et mitte kaotada kohta, tuleb end poliitikas lootsi tunnistada, ülemuse käest mingisuguseid seletusi küsima minna, et kas see on tõsi, et herra ülemuse partei on see kõige parem partei, ja siis ennast isalikult õpetada ja nagu lambusest teise lauta, see on, end teise meelsusesse keerata lasta.

Kiruge seal juures, et wastaste ajaleht teid effiteele wiinud, needige seni loetud ajaleht põrgu põhja ja tellige kõhe ülemuse meelse eratonna häälekandja. Juhtub ülemus teile mõne numbri proowiks andma, siis waimustuge juba seda lehte kätte wõttes. See meeldib, sest partei asjes ei ole inimestel omaarwustust.

Siis hakate ülemusele ette rääkima ja ärahaebama, kes ametwendist on teiste eratondade pooldajad, sealjuures tähendades, tallest oleks loota, et ta meelt pöörab ja kes nagu kahtlane äraandja walmis, on wastasriinna ajalehtile materjaali andma, mis niisama wähe soowitam, kui öökuul magadistuppa.

Räib mõnel mittejoowitam ajaleht, siis tuleb see enne tellijale kättejõudmist ära näpata ja ärahäwitada.

Kui tellija nii hull aega ilma lehta on olnud, siis talle mõne joowitama lehe proowinumbrid ajemele saata lasta.

Wastu igasuguseid loodusjeadusi hakkab poliitika ametkohtis juurega ülemalt alla. Ülemus on see juur ja ametnikud see pöösas.

Ja nagu ühest juurest ei kaswa korraka kadakas ja paju, nii ei wõi ka ülemuse alamad olla segimeelsed, üks ühest, teine teisest eratonnast.

No, on's jee mingi ülemus, kes ise, ütlemine, näitaks, maaliitlane, aga alama ametnikud kes rahwaerakondlased, kes jotsid?! Need wihas-tawad ta näost siniseks, teewad talle niisugust Maffi-Mooritsi, et wõta wõi filmad pihku.

Kuigi mitte juu ees, ent nüüdse aja inimese seljatagune on palju hellen.

Iga ülemus pangu kohtadele tingimata ainult „omad mehed.“ Need wõiwad ka „ümbepöörnud“ olla.

Wähemalt enamus olgu oma meeste käes.

Ja kui ka jeda muidu ei saa, siis kas wõi asutagu oma meeste jaoks täitsa uued kohad.

Uute ametnimeede wäljamõtlemine küll weidi peamurdmist teeb, aga mis neile uutele ametnikkidele teha anda, on juba ammugi selge — mitte midagi. Ehk, digem — näidata, et nad mitte midagi tehes nagu midagi teeks. Ametniku woorus on ju — mitte midagi äratehes pealtnägijates oma suure tööga äratada ärrast kaastundmist.

Iga ülemus peab filmaspidama jälle, milline erakond on walitjuses eestwihakaks ja olema abiks sellele kõige ihu häda jees. Sest iga erakond saades puffi, püüab endised mehed pesadelt uppi lüüa.

Ja kuna poliitika üldse ülewalt alla kaswab, peab ka riigi ülemuste ülemus walimiste eel Napoleoni mängima.

Sõidab mõni minister, kel kas adjutant ehk „tentist“ antud, mõnele kihutusfoosolekule, siis wõtku ta ikka tingimata jee kaasa. Kui weel adjutant toredas efitismundris, ei pruugi ministril pika kõnet pidadagi, waat, juba politsei ehk hoolitseb selle eest, et minister adjutandi pähe hääled saab.

Kui aga ei meeldi, et tema asemel ta adjutanti ministriks peetaks, tõmmaku ta ise efitismunder jelda ja siis pruugib ainult rääkida:

„Kuulutan sundusliku määruse — kõik peawad hääletama walitjewa partei poolt!“

Sunduslik foosolekuleajamine on siis nii kui nii.

Panga direktorid keelaku laenu, sellele nad ka iganes keelaks, aga mitte oma erakonna meestele ja nende lehtedele. Neile awagu nad wabalt, peawadki awama, kihutustööts fraanid.

Raotab erakond, on nii kui nii nad lahti, kui aga wõidab, on oma meeste asi ja jälle mõneks ajaks weel nii mõndagi mahti.

Kõige lihtsam oma meeste pattusi finni katta ja auga mahamatta on rewidendil. Olgu ta omas ametis küll kas wõi päris oinas,

aga on ta fõrd juba rewident ja oma „kõit korras“ peale kirjutanud, siis ongi kõiit korras, sest ega rewidenti enam keegi rewideeri.

Siin peab tegema wäikeste märkuse, et kui keegi pealaeft jalataalani peab olema erapooletu, siis just nimelt rewident. Sellepärast siis — rewidentid, ka riigikontroll, peaks olema juudid. Juut on erapooletu — ta teeb sehwiti nii potipõllumehega kui ka softiga. Ja kuna kontroll peab olema pärimusega oppositsioonist, siis seda ta ka seni on, kuni meil ei moodustata fõrd proowiks juudi walitsust.

Wäga wõimalik, et juudi walitsus tõesti oskab Gesti „geichäfti“ teha. Gesti oma walitsus, olgugi nii juundimeelne kui tahes, ei ole ikka ärimees.

Ja kui saabki weidi raha, ei osta sellega midagi ära teha. Ostab jälle waat mõne paari „apostleid.“

Seitsmes peatükk.

Kuidas tuleb ametnikule anda ja kuidas peab ametnik wõtma?

Kuidas antakse ametnikule palka, seda näeb iga ametnik oma kihase filmaga ja kuidas seda wastu wõtta, selles ei ole ka mingit kunsti. Aga kuidas selle palgaga ära elada, waat see on kunst.

Rahjaks on aga selle kunsti õstus niisamajugune ametisaladus nagu suguelu teadusti, millest awalikult ei räägita ja milles igauks ise omapead kogeneb.

Kuid tähtsaks teguriks ametniku elus on altkäemaks.

Teie teate, altkäemaks on keelatud. Olgu keelatud, aga ta on ka lubatud. Kihwt on ka keelatud, aga ifegi arst kirjutab sulle teda. Kihwt tapab ja kihwt teeb terweks. Niisama ka altkäemaks — toob edu, toob kadu.

Nii siis, wõib wõtta kihwti, wõib wõtta altkäemaksu, peab ainult teadma, kuidas wõtta. Et tohtida wõtta, peab oskama wõtta.

Kui ametnik wõtab asjaajamisel kellegi käest wastu meeleheaks antud raha, siis on see kuritegu — mitteeaduslik altkäemaks.

Ja mis mitteeaduslik, see on ka — nagu teate — lubamatu.

Kui aga ametnik saab meelehead kellegi oma tuttawa käest ja selle palwel teeb head kellegi kolmandale, siis on see ametniku poolt kaas-

tundlik inimlik heategu ja saadub meelehea süütu ja aus altkäemaks' mille peale seaduse hammas ei hakka.

Sellepärast peavad kõik, kes altkäemaksu võtavad, pidama üht ehk mitut vaheltjobitajat.

Altkäemaksu vahetalitajaks on kõige kohasem mõni daam, kellest rahvas räägib, et tal ametnikuga mingisugused intiimsed suhted ja isearaline mõju oma salaaustaja peale. Noh, et ametnik, olgu muidu mees, mis mees, aga selle daami ees on ta kui toosike. Sealjuures lewinegu ühes kuulujutuga ka arvamine, et selle daami laudu võib findlasti ametnikku ära osta.

Noh, pruugib siis ainult selle daami juure minna, asi ära rääkida ja raha lauale laduda — daam võtab muidugi vahetalituse eest oma waevatafu mant ära — ja kõik läheb nii lühidalt ja süütuks, et paremini ära taha.

Ei ole ametnikul sarnast vahetalitajat daami, siis võib ka saata mõne mõõra, kes oma võlvusega võiks mõjukalt ametniku üle võimust võtta. Väga võimalik, et ametnik veel nii pehmeks saab, et koguni veel saadetud altkäemaksu ei võtagi vastu, vaid kõik jääb võrgutajale.

On aga ametnik naisemees, siis tuleb saata vahetalitaja ta naise juure. Kuid see ei või siis mitte enam noor ja ilus preilike olla, vaid elatanud ja kaastundmuist äratava ärda häälega komehoidlik proua. Ainult summa peab siis kaunis ilus olema. Keeldugu naisterahvas oma au suhtes nii kangesti, kui tahes, aga kui pakutav rahajumma ta meelest küllalt weetlew on, lööb ta aujuse kui väljapääsematuse peale käega.

Maal, kus niisugust vaheltjobitajat, kes jõuaks suud pidada, õige harva leida on, tarvitatakse altkäemaksuna lihtsalt külastosti kintimist, pealtnäha ilma mingi tagamõtteta.

Aga kui mõelda, et kes siis nüüdsel ajal enam ainult heast südamest annetab, siis ei kahle juba, et selle heldusega ikka midagi mõista tahetaks anda. Umbes niisama, et mispärast on firiku torni otjas tult? — Sellepärast, et peab õpetaja härrale kana wiima.

Suust niisama ka siin — kingitusest enesest peab aru saama, mida saajalt soovitakse.

Näiteks, kui asunitu naine viib metsaülemale tanguvorste, mil otjad lahti, siis on arusaadav, et hea oleks, kui metsajaks lubaks met-
sast vorstitiku puid.

On hästi jämedad worstid — hea oleks, kui saaks jämedamaid

puid, jääks tikkude lõikamisel ka natuke laastuid üle pliida alla panemiseks.

Sga kord ei ole aga nii tugev kintija soovi kintitusest välja lugebada. Ütleme, et aiuniku naine ei wii mitte tanguvõrste, waid silke. No, mis tahab ta siis?

Kuid ka siin saab otjale. Mis wõib metsasaks muud lubada kui puid. Aga mis puud on silgulewaja? Oleks, näiteks, wiinud seapõrja, tähendab aiateibaid on waja — julgu teha ehk wiinud wärske seakintju — ehk saaks mõne koorma hagu, et teist jinki ära juitsetada. Aga siit?

Wõtame silku igas seisukorras keedetuna, praetuna, küpsetuna. . . Noh, ongi käes — waja oleks silgu küpsetamise warrast. Oleks prae puid waja olnud, siis oleks juba pekki toodud. . .

Ei suuda aga kintituse saaja kintituse järele ictagi kuidagi taibata, mida selle heldusega temalt ihaldatasse, wõib ta nii muu seas küsida:

„Aga mida ma teile pean kintima. Mul ei ole midagi! Ja mis teile just praegusel filmapilgul niisugust waja lähaks, mis ma anda saaks?“ Siis wõib külaline nii ühest äärest ja teisest äärest selle saama tulnud asja peale lähelpanu wedada.

Saab aga ametnik kintitusest walesti aru, näiteks wiid konstaablile wiina, et ta tähele ei paneks, et salaja wiina müüd, see aga saab aru, et sa joobnud peaga soolapuitkasse sattumist kardab, ja lausub:

„Olge mureta. Kui teie kellegiga taklema ei lähe ja kui ma teid rahulikult koju käsen minna, mind sõimama ei hakka, siis olge minu pärast kas wõi nii täis, et kõrwaaukudestki loppub välja, ei mina sõbramehe poolest, teate, kinni ei wii. Ma saan küll teie trahwist ka oma jao, aga wast wõtate kätte ja istute ära — teil pahandust ja mul pole ka sest kasu mingisugust. . .“

Walesti arusaamise puhul tuleb sama kinki korrata. Siis paneb mõtlema.

Ja kui ei oska dieti taibata, wõib ääriweeri märku andes ise kõrwalt aidata.

Siin juures peab tähendama, et kõik ausad asjad ääriweeri aetasse, häbematus läheb otjekohe.

Wõtte, näiteks, wõi armastus. Kui ääriweeri ajab aus noormees oma asja armastuses ausa neiu juures ja kui otjekoheselt häbemata elumees häbemata awaliku naisterahwa juures. Seal juures jääb efimesel juhusel sügaw mulje ja unustamata mälestus, tetsel puhul ainult kas

ütskõitne või pahandavalt liigne väljaminek, mille peale kas wististatakse või sülitatakse.

Nii ka altkäemaksu asjas. Otsekohene pakkumine lasseb paista, et ja ise oled juba pead ka teda, ametnikku, suliks.

Et aga keegi ametnikku suliks väljendada ei julgeks, on seaduses ettenähtud, et kui keegi juhtub awalikult altkäemaksu pakkuma, siis peab ametnik selle raha küll wastu wõtma, aga kroonule edasi andma, sest see seadus läks wist erakondade isikliste waieluste tõttu eelnõu arutamise ajal liiga kalliks, ja altkäemaksu andja kohtu kätte andma.

Riisamasugusel põhjuselgi, kui waras, et warasta nii, et sind ei tabata — anna altkäemaksu nii, et ja „määrides“ ise end ära ei määri. Seft käsi peseb kätt ja käsi määrib kätt. Ja otsekoheselt ei lasse ka elukutjeline waras omale näkku welda: „Waras!“

Aga ennaft wõib ka ilma teise mustusega wõrdlemata puhtana näidata. Almtahtmata haawajat, omast meelest koguni austajat, altkäemaksu pakkujat wõiks ju küll kohusetruult kohtu kätte anda, aga ega's see au elata. Hirmutab weel paljud teisedki ära, kellelt päris ausat rada altkäemaksu saaks. Nii aga — kasu mitte kumbagile — raha saad ja rahast lahti, annad raha ja juurde trahwi!

Riisugusel puhul tuleb pakkumine aega tagasi lükata ja pakkuja oma waheltalitaja juurde juhutada, wêlde umbes nii:

„Mis teie mõtlete? Kelleks te mind peate? Tahate, et ma teie kâest wastu wõtaksin altkäemaksu. Teate, ma olen aus, aga mitte paha inimene. Ja ka mitte auahne, kes sellega kipub kiitust saama, et annan teie altkäemaksu kroonule edasi ja teid endid kohtu. Teie ei tunne weel mind. Ja ma ei hakka teile ennaft ette rääkima. Teate, teie minge selle wõi selle juure ja küsige, kas ma wõtan altkäemaksu wõi mitte. Tingimata minge. Ja kuna ma ei tohigi teie palwet kuulda wõtta, wõib tema teie heaks, kui teie kibji ei ole, just sedasama teha, mis teie minult palute. Teie palwetele aga pean ma, kui aus ametnik, otsekoheselt kurt olema.“

Wõib weel juure lisada:

„Olge tulewikus targem — see on mulle parem ja teile parem.“

Kui nüüd palujal weidigi nutti on, siis läheb ta sinna, kuhu juhatakse, ja saabki oma asjad jutti.

Riisugune altkäemaksu wõtmise wiis, kus kõik oma inimese laudu sünnib, on täitsa otstarbekohane ja ilma hädaohuta.

Waheltalitaja wõib ju oma sõbra toetusels ütskõik, kellelt raha wastu wõtta ja on see's patt, kui ta sellest oja omale küsib. Ja pruugib

tal siis ütelda kintija nime, et ametniku südame peale panna talle tänu-
liskuse ülesnäitamist, ta võib ju selle nime kirjutada. Eht täitsa au-
salt — mitte ka nime kirjutada, vaid ainult ta pilti näidata, ja mitte
sõnakestti tema kasuks rääkida — aus ametnik saab isegi aru.

Mõnikord juhtub, kus ametnik niisuguse tõlbi ja juhmi kodanikuga
kokku sattub, et kodanik põrmu ei saa aru, kus just oleks altkäemaksi
andmine tingimata tarvilik ja kohane. Siis peab ametnik selleks juba ise
märku andma, aga nii osavate sõnadega, et enesel sissekukkumist poleks
karta. Weneaegne kardarvoi oskas väga osavasti niisugust sõna-
demängu. Ta seletas mingi asjas sissekukkunud kodanikule na umbes:
„Kui sa tark oled, siis ei tule sellest asjast sulle midagi, aga kui
oled rumal, siis tuleb prototolli tegemine ja selle järele kõik muud“.
Niisuguse märguandmise peale mõistab iga juhmengi kodanik, keda
tark olla,

Rahelisas peatükk.

Kuidas peab lihtne kodanik olema ametniku wastu?

Seda ei tea paljud. Öige paljud ei tea seda.

Säh sul weel, et meil kõik Weneist pärit!

Isegi seda Wene õigusmõistmise põhitästugi, mis juba Peeter
Suure poolt väljaantud ja iga kohtu laua peale pandud selges Wene
keeles ja mis tähendas, et keegi ei või ennast wabandada seaduse mitte-
tundmisega — ei teata! Ja kuna seaduse tundmine tähendas sel ajal,
ühe sõnaga, tarkust, siis mõiks seda lausjet meie ajal tõlgitseda umbes nii:
„Keegi ei või end wabandada oma rumalusega.“

Seaduse tundmine on niisamasugune wiimistlemata teadus, kui
astronoomia või kosmograafia. Üks ütleb, et Marsil on elu, teine —
mitte ja ühest seitsmest paragrahivist saab üks advokaat nii aru, teine
teisiti. Just nagu kaardimoorid — ühel tähendab poti äs pordiku last,
teisel wanainimese surma.

Aga asja juure.

Iga lihtne, igapäewane harilik inimene peab olema ametniku wastu
wiisakas ja teda alandlikult paluma, aga mitte nagu täieõigussega küsima
või weel koguni, nagu oleks ei tea mis kuninglik kodanik — seaduse
põhjal nõudma, sest mitte tema ei maksa ametnikule palka, vaid kroonu.

Kui tahab, laheb oodata, kui tahab maksab aastas koguni kas wõi 15 kuu eest ja temal, harilikul lihtsal kodanikul, pole selle kohta midagi ütle-mist. Ja et neid „kõrgemaid kodanikke“ seaduse põhjal Gestis ei olegi, siis ei tõsta ka need seaduslikult oma häält, waid liiguvad seaduse põhja all ja toimivad waagusi. Kuhu nad seadusraamatu kannawad, seal on ju seaduslik põhj. Ühesõnaga: ülewal on Sumal, meie all seadus, sea-duse all seaduse kandjad ja nende all siis see pörand. Aga pöranda all — kommunistid!

Nii siis — ei mingit juriidilist õigust ametniku kui tarwiku, kui oma igapäewase leiva peale. Ei ole ju ka Lutherus neljandas palwes ettenäinud koja ja maja, naise ja laste kõrwal ametikohti ja ametnikke, kuna need igatahes Lutheruse ajal juba tegutsesid.

Käseb ametkõhas ametnik oodata, siis, armas maarahwas, armas kodanik, oodate ilmliigutamata. Suhtub, et kõht korisema hakkab, ega's seedimine sellepärast seisma jää, et inimene ise seisab, etš kere lähe ka oodates heledaks, siis ärge siiski oma kõhuoreli warjamisets hakake laulu ümisesma. Caulda ostawad ametnikud isegi, ent kõhukorin wõib korraga äratada soomitawat tähepauku ja mõne muu jaladuslike hääle hirmul aetaksegi ootaja asi ootamata ülepeakaela ruttu ära.

Sellepärast ei maksa minnes ametkohta pista tasku konna, sejt see pole papagoi, kes ka puuris suurt häält teeb. Konn on taskus just niisama wagusi, kui peab ametkõhas olema inimene.

Ametnik on nagu siil. Kui ta sulle pomiseb — on hea, kui ei, siis — ei.

Näed, jookseb edasi-tagasi. Tähendab — usin.

Aga katku puutu — torkab!

Siiski — kõik ametnikud ei ole ühesugused. Üks on hea mees siis, kui talle öeldakse „isand“, teine ei jalli „isandamis“ mitte kõrwa lehe pealgi ja tahab, et öeldagu talle „härra“. . . Sellepärast küsitagu ikka enne ütskehoidjalt juhatust, see õpetab, kuidas olla Pontifuse juures ja kuidas siis jälle Pilatuse ees.

Ja, waat, ütskehoidja on see ainuke ametnik, kellele auga awalikult alikäemaksu anda wõid. See raha mõjub niisama hästi, nagu joot haawa peale, sellepärast kutsutaksegi seda „määret“ jootrahaks. Ja räägitakse, et kui ütskehoidjat „määrida“, siis ei minewat ka üks kägisema.

Üldiselt tuleb end ametniku ees üles pidada nagu lõwi, tiigri wõi mõne muu murdja puuri ees. Ka ahwid on murdjad loomad, kui nad juured on. Isääranis kallalekippuvad naisterahwastele.

Nii siis tuleb imetleda ametnikku kui murdjat, ainult palju juurema auartusega, sest ametnik on ikkagi inimene, kel on mõistus ja kes võib pruriist, s. o. fantselei võre tagant ka välja tulla.

Sellepärast peavad kõik küsimused, mis ametniku poole pööratud, olema nii-nii tagasihoidlikud, et kui neid esitada mõnele puuri tiigrile või lõwile, et need siis mitte marru ei läheks ja werejanuliseks ei saaks.

Ka kõige wäiksema ametniku ees tuleb end alandlikult ülemal pidada, sest kuna palgaredel juurematele ametnikkele nii kui nii nende olemasolemise mugawaks teeb, on alamal ametnikkel palgamäärajate poolt osaliseks waerwatamiseks määratud see austus, mis neile publiku poolt saama peab.

Kodanik ei tohi eneses ametniku poole pöörates hellitada tunnet, nagu oleks temal üldse ametiasutuse poole pööramiseks mingit õigust, waid ta peab olema ses arusaamises, et ta on niisama, kui jääb ihule. Ja sellepärast mitte pahandama, kui ametnik ta käega „ära häägab“.

Ilmaski ei tohi ta arvata, nagu tahaks ameteitub kedagi „aniks püüda“, mis õigustas ani wiisil häält tõsta. Ametnikud on inimesed, kel kalduvus on jagases wees kalu püüda ja sellepärast peavad kodanikud ametnikke armu ootama nagu kalad, s. o. täielises waituses.

Waitus tähendab rahu ja sellede juures on rahu, nendest on hea meel. Sellepärast ärge keelduge tegemast ametnikkele head meelt, oodates waitides.

Gakkab aga, ja seda juhtub õige sagedasti, oodates igaw ja jamuti uni peale kippuma oodatalastjail ametnikkel, siis tuleb see raamatuse välja wõtta ja teda waljusti lugeda.

Ka selle raamatuse kinkimine ametnikkele ehk saatmine amettohetes on soowitaw.

Lugejale tähelepanemiseks!

Tuleb meeles pidada, et selle raamatuga ei tehtaks ülekohut ausatele, töökatele ametnikkudele, kes oma kohuseid hoolega täidawad, waid et siin awaldatud mõtteid ja mõnitusi tarwitataks ainult ilmaaegsete istmesoendajate ja rahwa wara raiskajate kohta. On ju ka wõimalus olemas, et rahwas teeb ametnikule ülekohut, aga Eestis praegusel ajal on ülearuseid ja mittekohaseid ametnikka liialt, mis mõjub, et esitatud kirjutuse trükist ilmumine on õigustatud.

Wäljaandjad.

Hind 40 marka.

Poliitika kirjawara:

Popside ja taluteenijate seisukorrast. Kirjutanud Aug. Wallner. Hind 10 mrk.

Kogupõllumeeste tegudest ja wäikepõllumehe õigest poliitikast. Kirj. D. Toim. Hind 10 mrk.

Ametniku raamat. Kirjut. Kiwilombi Ints. Troostiks kõigile, kes ametniku all kannatanud. Hind 40 mrk.

Jakob Ploompuu kirjutusi:

Algteadmisi rahwamajandusest. Hind 15 mrk.

Eesti rahahäda. Selgituseks küsimuse peale: kuhu Eesti kuld on saanud. Hind 10 mrk.

Millal hakkab maailmas maksma sotsialism. Hind 10 mrk.

Kas kuues käsk wõi moodne teadus. Hind 10 mrk.

Eesti riigi tulewik. Kas ja kuidas on Eesti riigil tulewiku lootusi. Hind 10 mrk.

Ülekohtu ja rumaluse teod Eesti metsades. Hind 10 marka.

Eesti poliitilised parteid ja nende päris püüded. Hind 10 marka.

Juhatused wäljarändajatele Põhja ja Lõuna Ameerikasse ja mujale. Hind 10 mrk.

Wäikeettewõtete wõitlused suurte maksude ja muude takistuste ja tagakiusamiste wastu. Hind 10 mrk.
